

15 februari 2023

Uitgave van de Leido Academy, het thema-netwerk voor LevenLang Leren

HBO – WO: cocktails en mixen maar...

1 Inleiding

Er worden al veel doemscenario's doorberekend in het hoger onderwijs, naast hetgeen de hogescholen en de universiteiten te wachten staat in het kader van de toekomstverkenningen van OCW rond het hbo en wo. Wat als er veel minder internationale studenten mogen worden binnengehaald, hoe moeten de universiteiten die terugval in de instroom kunnen gaan compenseren? Mogen de regionale universiteiten in de grensstreken wel blijven werven of toch ook niet, als er wettelijke mouwen aan het stelsel gebreid worden? En hoe gaat het dan met de hogescholen? Zullen ze toch blijven inzetten op allerlei opleidingen in het Engels en weten ze al hoe ze straks moeten omgaan met de consequenties van de nieuwe regels voor de doelmatigheid?

Vragen en nog geen antwoorden, lijkt het. Zo hebben in het afgelopen jaar de hogescholen heel hard geroepen dat ze best veel wo-studenten en de daarbij passen 'praktische' wo-opleidingen willen overnemen. Dat de universiteiten uit hun voegen barsten was mede een argument. Dat leverde nog weinig weerwoord vanuit de universitaire wereld op, maar ja, als ze straks alle studenten nodig hebben voor de bedrijfsvoering, wat dan? Ze zullen dan zonder meer het binaire stelsel willen behouden. Dat kan nog interessant worden, met die discussies na de zomervakantie.

2 Doelmatigheid: hbo mag wo, en omgekeerd

In de nieuwe regeling voor de macrodoelmatigheid staat, net zoals dat nu het geval is, de mogelijkheid voor instellingen om een opleiding aan te bieden uit de andere sector. Een hogeschool kan dus wo-opleidingen aanbieden, als men de CDHO, NVAO en vooral OCW daarvan weet te overtuigen. Maar wat nieuw is hieraan, is dat er naast alle normale eisen die aan een nieuwe opleiding worden gesteld, sprake moet zijn van een 'langdurige samenwerking met een universiteit'. In de toelichting hierop staat: *Indien een instellingsbestuur van deze mogelijkheid gebruik wenst te maken, dient dit met het oog op de wettelijke taak van hogescholen en universiteiten goed te worden doordacht en op een duurzame manier te worden vormgegeven. Een instellingsbestuur moet om die reden aantonen dat er sprake is van een langdurige samenwerking met een hogeschool c.q. universiteit waardoor het hbo- c.q. wo-niveau van de opleiding geborgd blijft. Dit kan bijvoorbeeld door het afsluiten van een samenwerkingsovereenkomst tussen beide instellingen.*

3 Lijkt op de Ad en het mbo

Interessant. Maar het doet wel heel erg sterk denken aan hetgeen speelt bij het verzorgen van een Ad-opleiding op een mbo-locatie en dat er dan ook een samenwerkingsovereenkomst dient te worden gesloten met het betrokken ROC. Ook geldt daarbij dat de hogeschool ervoor zorgdraagt dat het niveau van de Ad geborgd blijft, mede aan de hand van het systeem voor de kwaliteitszorg. Tenminste, zo staat het nu nog in het formulier van de CDHO waarin die constructie dient te worden gemeld: *'Geef een onderbouwing waarmee wordt aangetoond dat de betreffende bve-instelling specifieke kennis of een netwerk bezit in een bepaald specialisme, die niet binnen de eigen hogeschool kan worden georganiseerd. Geef tevens een onderbouwing waarmee wordt aangetoond dat het verzorgen van meer dan de helft van de associate degree-opleiding door de bve-instelling ten goede komt aan de kwaliteit van het onderwijs'*. Het mag dus alleen maar als er sprake is van een toegevoegde waarde voor de Ad en/of als de hulp vanuit het mbo een soort reddingsboei is in het geval er anders geen opleiding is aan te bieden.

Maar hierover gaat echter de minister. Mogelijk dat hij te rade gaat bij de CDHO, als dit formulier straks blijft gehandhaafd. Er wordt ook gesproken over de NVAO, maar dan aan de hand van een beleidsregel, maar... die stamt uit 2014 (!), en toen was de Ad nog gewoon sterk verbonden aan de Bachelor. Dit lijkt ons nu niet meer zo relevant in de huidige context, maar wellicht zal die beleidsregel een make-over gaan krijgen.

4 Bachelor of Master...

Goed, het gaat over een wo-opleiding bij een hogeschool. Dan kan het een Bachelor of een Master zijn. Maar misschien ook wel een combinatie ervan. In het wo zie je dat de bachelorstudenten massaal een Master gaan doen, dus waarom dan ook niet zoiets mogelijk maken voor een hogeschool. En dan misschien ook wel de wo-bacheloropleiding nemen, als opstap naar een hbo-masteropleiding. Of juist een wo-masteropleiding voor de eigen hbo-bachelor-afgestudeerden...

Zo zijn er allerlei onderbouwingen vorm te geven. Een hogeschool hoeft bijvoorbeeld niet meer te zeggen tegen de studenten dat er een pre-master voor de universiteit nodig is, met alle gevolgen van dien. Ook kunnen de hbo-masteropleidingen wellicht eerder worden goedgekeurd door OCW, om een soort tegenwicht te bieden voor allerlei populaire en ook zeer beroepsgerichte wo-masteropleidingen. Zo is er creatief om te gaan met de leerlijnen.

O ja, zie ook weer de parallelle insteek bij Ad-opleidingen. Ad'ers kunnen doorstromen naar een aanvullend bachelorprogramma en dat vergt allerlei afspraken en samenwerkingsovereenkomsten (met soms balende managers die zo'n zij-instroom alleen maar niveau-ondermijnd vinden, in de harde traditionele hbo-domeinen). Waarom dus niet de Professional Associate Colleges in hun eigen gemeente de kans bieden zelf een geaccrediteerd aanvullend bachelordeel te gaan verzorgen? Voedsel voor discussies.

5 Waarom een wo-opleiding bij het hbo onder deze voorwaarden...

Het lijkt ons nog wel een hele kluit te worden als je als hogeschool een wo-opleiding wilt gaan aanbieden, helemaal zelfstandig, op de eigen campus maar wel met een vorm van controle vanuit een universiteit als stok achter de deur. Zo'n samenwerkingsovereenkomst zegt het al: niet uit handen geven, maar samenwerken. Maar op welke punten dan, zonder ruzie te krijgen? We kunnen denken aan het delen van lectoren, gezamenlijk onderzoek, de aansluiting op elkaars opleidingen, het werven van studenten, het uitwisselen van docenten en professoren, enzovoort.

Maar waarom zou een universiteit dit allemaal doen, zonder ervoor te worden bekostigd? Er zal ook geen apart potje zijn voor de hogeschool als het gaat om onderzoek (tenminste, dat hebben we begrepen uit allerlei bronnen). Bovendien kan een dergelijke wo-opleiding kannibaliserend uitwerken op vergelijkbare hbo-bachelors, tenzij de wo-opleiding wel een heel specifiek gebied van het werkveld aanboort.

6 Aantonen behoefte arbeidsmarkt

Hoe kijkt datzelfde werkveld er vervolgens naar? Hoe moet je bij de CDHO aantonen dat er een behoefte is aan een wo-opleiding (op zich al een hele klus) en dan ondergebracht bij een hogeschool. Daarbij moet ook nog eens door de NVAO de samenwerkingsovereenkomst langs een bepaalde meetlat worden gelegd, zonder dat er al enige ervaring mee is opgedaan. Bij de omgekeerde situatie is het dus ook een cruciaal punt, en tevens 'politiek beladen', want ja, er is al zoveel te doen om het beroepsmatig insteken van wo-opleidingen – terwijl iedereen roept dat een wo-bachelor een laag civiel effect heeft.

7 Verdringing hbo-wo...

Een aspect dat ook nadrukkelijk bij dit alles meespeelt en zeker nog meer op vele netvliezen zal gaan branden, is dat er wo-afgestudeerden op plekken zitten waarbij ze vanwege de beroepsgerichte insteek best goed functioneren. Als er vervolgens vacatures ontstaan, treedt een natuurlijk automatisme in werking. Dat betekent dat in de werving opnieuw naar een wo-afgestudeerde wordt gezocht terwijl er meer dan voldoende geschikte hbo'ers in aanmerking komen voor die baan – en misschien het nog wel beter doen. Maar ja, de macht der gewoonte van HRM'ers, zeker bij grote bedrijven.

Het lijkt ook wel op wat er nu gebeurt met de Ad'ers. Van oudsher en ook gewoon omdat het altijd al zo was, denken werkgevers aan hbo... en dan... Bachelors. Nou ja, eigenlijk de bezitters van

een hbo-diploma na vier jaren. Het betekent ook dat er een stukje overscholing is ingebed in het vervullen van een vacature, en dan duurt het een behoorlijke tijd voordat personeelsfunctionarissen de draai hebben gemaakt om iemand met een Ad aan te nemen en door te laten groeien naar een hoger niveau – met ‘maatwerk’. Maar zeker is zeker, het komt allemaal wel goed met de Ad...

8 Universiteit en ROC – en... campus... en Ad...

Een uitdaging dus voor een universiteit, dat is het zeker, om een hbo-opleiding aan te vragen bij de overheid. Dat is dan vaak een Bachelor, als men erover nadenkt, om alle instromende vwo'ers een keuze te bieden, als de betreffende bacheloropleidingen verwant zijn. Maar zo kunnen ze ook havisten binnenhalen – mede uit het buitenland, met Engelstalige leerlijnen – die niet meer via een hbo-propedeuse een omweg behoeven te maken. Want ja, wat let een universiteit om de eerste leerjaren van die hbo-bachelor en de wo-bachelor flink te laten overlappen. Iemand met een havo-achtergrond kan dan wellicht al doorstromen naar het tweede jaar van de wo-bachelor.

Maar ja, ook hier moet de universiteit aantonen waar men als wetenschappelijke Abraham de hbo-mosterd haalt, om te laten zien dat de hbo-competenties en praktijkgericht onderzoek ('Applied Science') een perfecte plek krijgen in de betreffende opleiding. Zal een hogeschool hieraan bijdragen, misschien toch ook wel in ruil voor het hebben van een of meer wo-propedeuses op de hbo-campus? Is dat voor het hbo statusverhogend... en omgekeerd voor het wo toch wel wat verlagend?

Waar we zeker naar zullen uitkijken is naar de eerste universiteit die het aandurft om een Ad-opleiding aan zich te gaan binden – want we zien niet zo gauw de Open Universiteit hiermee aan de haal gaan, al mogen ze nu al hbo-opleidingen aanbieden. Want zoals bekend, iemand met een Ad op zak mag zich formeel aanmelden voor een wo-bachelor, dus misschien is er toch wel iets interessants van te maken.

Denk eens aan de constructie dat het eerste leerjaar van deze Ad op een mbo-locatie wordt aangeboden en samen met het ROC wordt verzorgd? En als een hogeschool daar dan ook nog eens een andere Ad-opleiding aan toevoegt... dan hebben we in de toekomst een multi-functionele mbo/hbo/wo-campus als nieuwe fysieke loot aan de stam van het Nederlandse onderwijs. Om het ook maar gewoon op z'n Dijkgrafiaans te zeggen: **een waaier-campus.**